

Paweł Dettloff

historyk sztuki
Instytut Sztuki, Polska Akademia Nauk

Art Historian
Institute of Art, Polish Academy of Sciences

Z warsztatu okręgowych konserwatorów. O metodach pracy w krakowskim urzędzie konserwatorskim w dwudziestoleciu międzywojennym

The atelier of district monument protection officers. About the methods of work in the Krakow Monument Protection Office in the interwar period

Abstrakt

W Polsce w dwudziestoleciu międzywojennym funkcjonowała służba konserwatorska w ramach administracji państwowej. Sprawowała ona nadzór nad zabytkami i ich konserwacją, prowadziła rejestr, dokumentację i inwentaryzację zabytków, udzielała fachowych opinii, uzgadniała projekty i programy robót, wydawała decyzje. Okręgowymi konserwatorami zabytków byli z reguły architekci i historycy sztuki. Posiadali oni niezbędną wiedzę merytoryczną, często także wykazywali się wielkim zaangażowaniem i pasją. Podstawową metodą i narzędziem konserwatorów były oględziny i opis zabytków, analiza wartości i ocena stanu zachowania oraz koniecznych prac. Niejednokrotnie, wobec braku publikacji i opracowań naukowych, notatki i zdjęcia sporządzane przez konserwatorów były pierwszą formą rozpoznania i dokumentacji tych obiektów. Materiały te miały służyć pomocą konserwatorom, a także naukowcom. Przy ważniejszych zadaniach konserwatorskich zwoływano komisje. Urząd konserwatora interweniował w koniecznych przypadkach. Niekiedy wskazywał konkretne rozwiązania. Efekty działań konserwatorów z okresu dwudziestolecia międzywojennego znacząco przyczyniły się do ochrony i uratowania wielu cennych obiektów zabytkowych. Na więcej nie pozwalał niski budżet urzędu oraz niskie dotacje, jakimi dysponowano. Utrudnieniem był także zbyt mały personel (zwykle 2-3 osoby na okręg – województwo). Zadania oraz metody działania okręgowych konserwatorów były niemal takie same, jak obecnie. To wówczas wypracowano podstawowe narzędzia i system pracy przy zabytkach – aktualne i niezawodne także dziś.

Słowa kluczowe: ochrona zabytków, dwudziestolecie międzywojenne, służby konserwatorskie, dokumentacja, inwentaryzacja, konserwacja, działania administracyjne, narzędzia i metody

Abstract

In Poland in the interwar period there was a monument protection service within the state administration. It supervised the monuments and their conservation, kept a register, documentation and inventory of monuments, gave expert opinions, agreed on projects and work programmes and issued decisions. District monument protection officers were usually architects and art historians. They had the necessary knowledge and often showed great commitment and passion. The basic methods and tools of monument protection officers included visual inspections and description of monuments, analysis of their value and evaluation of the state of preservation and necessary works. Often, in the absence of publications and scientific studies, notes and photographs taken by monument protection officers were the first form of recognition and documentation of these objects. These materials were to help preservation officers, but also scientists. For more important conservation tasks, special committees were convened. The Monument Protection Office intervened where necessary. Sometimes it indicated specific solutions. The effects of monument protection officers' activities in the interwar period significantly contributed to the protection and saving of many valuable historic buildings. The low budget of the Office and the low subsidies at its disposal did not allow for more. Insufficient staff (usually 2-3 people per district – voivodeship) was also a problem. The tasks and methods of work of district monument protection officers were similar to those applied nowadays. It was then that the basic tools and a system of work on monuments were developed – up-to-date and reliable even today.

Keywords: preservation of historical monuments, the interwar period, monuments protection services, documentation, inventory, conservation, administrative activities, tools and methods

Dr Paweł Dettloff, historyk sztuki, absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego. Adiunkt w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk (Pracownia Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce). W badaniach naukowych zajmuje się m.in. sztuką nowożytną oraz teorią i praktyką konserwatorską w ujęciu historycznym i współczesnym. Członek Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa oraz Komisji Historii Sztuki Polskiej Akademii Umiejętności.

Dr Paweł Dettloff, art historian, graduate of the Jagiellonian University. Assistant professor at the Institute of Art of the Polish Academy of Sciences (Studio of Art Monuments Catalogue in Poland). His research includes modern art and the theory and practice of conservation in historical and contemporary terms. Member of the Social Committee for the Renewal of Krakow Monuments and the Art History Committee of the Polish Academy of Arts and Sciences.